

מימים ראשונים בארץ ישראל

"תקות ציון" ו"הצופה" בזמן המנדט: שני כתבי עת בעברית של יהודים משיחיים מאת גרשון נראל

שירונים בעברית בחוגי היהודים המשיחיים בימי המנדט (חלק א')

מחול, תוף ונבל, נצעד,
נעפיל אל ציון. ובכן
אחים נשמח, מסבל
גלות נשבות, הן צמח
ישע כבר צמח, עימנו
אל צבאות! "ברור
לגמרי ש"ציון"
מוזכרת בשירון
זה לאור האווירה
ה ל א ו מ י ת
ש ש ר ר ה
באותם ימים
בארץ, על
ר ק ע
ה ה ת ל ה ב ו ת

משיבת ציון והדגשת התקומה
היהודית בארץ התנ"ך.

האחראית להוצאתו לאור של השירון "הלל
וזמרה" היתה יהודייה-משיחית מארצות הברית
בשם אלסי כלור (Miss Elsie Clor). העלמה
כלור הגיעה ארצה בשלהי שנת 1921,
כשליחה-מבשרת מטעם הארגון The Christian
and Missionary Alliance (C&MA). עבודתה
התרכזה בירושלים, שם גם למדה עברית. סביר
להניח שלהכנת השירון נעזרה כלור בידעותיו
של משה סגל בשפה העברית.

עיקר פעילותה של אלסי כלור בירושלים
היתה בקרב נשים, ובמיוחד בקרב צעירות
יהודיות. בעיניה היה חשוב לקדם את מעמד
הנשים בארץ, ולהעניק להן חינוך בשלוש מסגרות:
אסיפות של אמהות, מועדונים לנערות ושיעורי
ערב.

"ספר שירים רוחניים"

ספרון קטן זה כלל 24 עמודים, כולל תוכן
העניינים והמבוא, ובו 32 שירים. בעמוד האחרון
הופיעה תפילת האדון. השירון פורסם בירושלים
ביוני 1929, בידי כליל גבריאל, שכתובתו היתה
ת"ד 621, ירושלים. השירים/ הימנונים תורגמו
לעברית בידי גבריאל, ערבי-נוצרי, ששימש גם
כעורך הספרון. במבוא לשירון כתב כליל גבריאל
באנגלית כי "תקוותי היא שהתחלה זו תמריץ
את יודעי הספר מבין היהודים המשיחיים שלנו
לחבר בעצמם, או לעזור לנו לחבר, ספרון עם
מספר גדול יותר של שירים".

בשירון נכללו גם תרגומים של הימנונים

כנראה מהמהדורה המקוצרת של שנת 1880.
בשירון עברי זה ציון שארבעת השירים האחרונים
תורגמו בידי משה (מוריס) סגל.
סגל ערך את כתב העת המשיחי בעברית
"תקוות ציון" מאז 1927 ובמהלך העשור שאחריו.
באופן רשמי השתייך סגל לכנסייה הפרסבטריאנית
של אירלנד, ושנים רבות פעל מטעמה בדמשק,
כשליח ומבשר ליהודים. באותם זמנים הגיע
סגל בקלות יחסית מדמשק לחיפה ולירושלים.
בכל מקום ובכל הזדמנות הדגיש את זהותו
כיהודי-משיחי ארצישראלי. סגל החשיב את
עצמו כציוני נלהב, ותירגם לעברית מאמרים
של ציונים נוצריים ידועים, ביניהם ויליאם
בלקסטון מארה"ב. סגל אף פעל רבות אצל
השלטונות הבריטיים לשם השגת סרטיפיקטים
(אישורים), שיאפשרו ליהודים-משיחיים לעלות
ארצה.

מעניין שהשיר "עוז לאלוהי אברם" הוצב
במקום הראשון ב"שירי קודש", וזאת בגלל
הזיקה של מילותיו לעם ישראל ומשום שהלחן
מקורו בבית הכנסת. הנושאים המרכזיים בשירים
שבשירון זה הם גאולה, כפרה והחיים שישוע
מביא. שליטתו של סגל בעברית היתה מלאה,
ובין השאר גם תירגם את ספר דניאל לעברית.
במסגרת תפקידו ב"הסתדרות היהודים
המשיחיים בא" והמזרח הקרוב" בזמן המנדט,
היה משה סגל אחת הדמויות הפעילות והמשפיעות
ביותר בחוגי המאמינים בישוע בארץ. אולם
לאחר מלחמת העצמאות שינה את שמו לסיל
(Seale), ובשנת 1951 עבר לביירות, שם לימד
ב"בית הספר לתיאולוגיה של המזרח התיכון".
סגל/סיל יצא לגימלאות ב-1972, ונפטר בבריטניה
בשנת 1993.

"הלל וזמרה"

שירון זה הודפס על נייר סטנסיל רגיל והופיע
בירושלים בשנת 1927. מאוגדים בו 35 שירים
בעברית. גם כאן נכללו הימנונים מתורגמים
מאנגלית, אך אלה היו שירים חדשים שלא
נמצאו ב"שירי קודש", שפורסם שנה קודם לכן
בחיפה. גם ב"הלל וזמרה" ישוע המשיח הוא
הנושא המרכזי, ומעניין שארבעה שירים מדברים
במיוחד על "ציון" – כאשר הכוונה היא לשלב
בין ציון של מטה לציון של מעלה.
למשל, בשיר "קדימה ציונה" (מס' 11) נאמר:
"קדימה ציונה! הלאה כל צער ואבל! בשיר,

כמו בימינו, גם ב-30 שנות המנדט הבריטי
בארץ (1917-1948) עדיין לא שלטו כל היהודים
המשיחיים בשפה העברית. למעשה, חלקם
הגדול דיבר וכתב אז אנגלית, והיו מי שידעו
אידיש, גרמנית או ספרדית. אולם כבר באותם
ימים עמדו לרשותם שירונים בעברית. רוב
השירונים הללו היו תרגומים של שירים כנסייתיים
מוכרים מאנגלית ומגרמנית. הלחנים נותרו כמו
במקור הלועזי, ורק חלק קטן של השירונים
כלל שירים שחברו בארץ. שירים אלה המשיכו
לבטא, הפעם בעברית, את התכנים השונים
באמונתם של תלמידי ישוע, כפי שנראה בהמשך.
לא ידוע אם לשירים שנכתבו בארץ צורף גם
לחן חדש. סביר להניח שלא כל הלחנים היו
חדשים. בסך הכל שרדו שבעה שירונים כאלה,
והם מתוארים במאמר שחלקו הראשון מופיע
כאן והמשכו בגיליון הבא.

"שירי קודש" (Sacred Songs)

זהו עלון קטן בן 14 עמודים, ובו תשעה
שירים בעברית. השירון יצא לאור בחיפה בשנת
1926, על ידי בית הספר התנכ"י "הר-כרמל",
שהיה אז בניהולו של שבתאי בנימין רוהאלד.
המור"ל היה The British Jews Society (BJS).

רוב השירים נלקחו מספר השירים האנגלי
Sacred Songs and Solos

רבה מצד יהודים משיחיים כמשה עמנואל בן-מאיר וחיים יוסף חיימוף. בשנת 1935 פתח גבריאל בירושלים בית דפוס עצמאי, בשם "דפוס מים חיים". סמוך לקום המדינה עזב את הארץ עם אשתו, והתיישב בביירות. משם לא שב עוד לארץ. ■

המשך בגיליון הבא

© כל הזכויות שמורות לגרשון נראל. אין להעתיק מאמר זה או חלקים ממנו ללא רשות בכתב מאת המחבר.

ברחבי הארץ, וב"בית דורשי אמת" בירושלים. "בית דורשי אמת" הכלל בימי המנדט ספרייה ואולם קריאה, ונערכו בו הרצאות פתוחות לקהל. במקום זה שוכנת היום "הקהילה המשיחית", ברחוב הנביאים 56.

בזכות תמיכתו המוחלטת והנהלת של גבריאל בנבואות התנ"ך בנוגע לעם ישראל המתקבץ בארצו, הוא זכה להערכה

בשירון נכללו גם תרגומים של הימנונים מגרמנית ומערבית. מחירו של השירון, כפי שנקבע על גבי הכריכה, היה 10 מיל ארצישראל. כ'ליל גבריאל היה נשוי ליהודייה-משיחית ממוצא גרמני, ועבד כעשר שנים בתפקיד שליח-מבשר ליהודים מטעם הארגון The Christian and Jewish Alliance Missionary Alliance. עיקר פעילותו היתה במושבות הצעירות

לחיות את התנ"ך

מוזיאון חדש לכתבי הקודש

מכונת הדפוס הראשונה שהמציא גוטנברג

מגילות עתיקות, פפירוסים וכדומה. בשלב מאוחר יותר תיפתח גם תערוכת מולטימדיה, שבה יוכלו המבקרים לראות ולשמוע את השפות שאליהן תורגמו כתבי הקודש.

מטרת המוזיאון היא לקרב את הקהל הרחב לספר הספרים. לכן, לפתיחת המוזיאון הוזמנו האפיפיור (שהודיע כבר שלא יוכל להגיע), אהוד אולמרט - ראש עיריית ירושלים, שר התיירות ושר החינוך, הרב הראשי לישראל וראשי קהילות נוצריות, ומנהיגי הקהילות המשיחיות הישראליות (עד למועד כתיבת שורות אלה עדיין לא אישר איש את בואו). הכניסה למוזיאון, שנמצא סמוך לחנות הספרים של "החברה לכתבי הקודש" ברחוב יפו שבירושלים, תהיה בתשלום סמלי, כדי לאפשר את כיסוי הוצאות תפעולו. ■

העותק הראשון של דברי אלוהים נכתב על לוח אבן. מאז הועברו כתבי הקודש מדור לדור על לוחות חומר, קלפים, פפירוסים, ניירות וקבצים אלקטרוניים. גלגוליהם של כתבי הקודש מאז שנכתבו ועד ימינו יסופרו במוזיאון יחיד במינו, שעתיד להיפתח בחודש מארס השנה. יוזם הרעיון ומוציאו לפועל הוא דורון אבן ארי, מנהל הסניף הישראלי של "החברה לכתבי הקודש".

שמו של המוזיאון יהיה בישראל "חויית התנ"ך", והתצוגה תתמקד בשלושה תחומים: דרך המסירה של כתבי הקודש מדור לדור, התפתחות השפות המקראיות (עברית, ארמית ויוונית) והשפות שאליהן תורגמו הספרים. כתבי הקודש אומנם אינם נמצאים ברשימת רבי המכר, אולם הם עדיין מודפסים בכמויות שהופכות אותם לקטגוריה בפני עצמה. בשנת 1998 בלבד הדפיסה "החברה לכתבי הקודש" את התנ"ך החדשה ביותר מ-20 מיליון עותקים, ב-2,270 שפות.

במוזיאון החדש הושקעו למעלה מחצי מיליון דולר, ועיצובו תוכנן על ידי "תו אדריכלים" מחיפה, משרד שמתמחה בתכנון מוזיאונים. בתצוגת הקבע של המוזיאון יהיה העתק מדויק של מכונת הדפוס הראשונה שהמציא גוטנברג מבקרי המוזיאון יוכלו להדפיס על נייר כמו-עתיק, ולהתנסות בחוויה של צורת הדפוס הזאת. בנוסף יציג המוזיאון כתבי קודש נדירים, כמו התנ"ך הראשון שהודפס בהולנדית בשנת 1637,

בראשית א'. הדפסה ראשונה בהולנדית, 1637